

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Jyväskylän kaupungin työllisyyspalvelut(jatkossa työllisyyspalvelut) katsoo, että esitys on tavoitteidensa osalta pääosin kannatettava. Erytisen myönteisenä työllisyyspalvelut pitää pyrkimystä vahvistaa oikea-aikaista tukea, keventää hallinnollisia rakenteita sekä lisätä palveluiden joustavuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Nämä tavoitteet tukevat vaikuttavampien ja paremmin yhteensovitetujen palvelukokonaisuuksien rakentamista sekä sujuvampaa asiointia eri asiakasryhmille.

Työllisyyspalvelut korostaa kuitenkin, että uudistuksen vaikutukset kohdistuvat merkittävästi työllisyyden hoidon ja sosiaalihuollon rajapintaan, mikä edellyttää erityistä huomiota jatkovalmistelussa. On tärkeää varmistaa, että eri toimijoiden välinen yhteistyö ja vastuunjako tukevat palvelujen sujuvaa toteutumista ja asiakkaiden tarpeisiin vastaamista.

Työllisyyspalvelut pitää keskeisenä, että ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen toteutumiselle luodaan riittävän vahvat edellytykset myös käytännön toimeenpanossa. Tämä on olennaista, jotta tuki kohdentuu oikea-aikaisesti ja palvelujärjestelmä ei painotu tarpeettomasti raskaampiin palveluihin.

Lisäksi työllisyyspalvelut kiinnittää huomiota siihen, että uudistuksella tavoitellut säästövaikutukset ovat epävarmoja ja osin puutteellisesti perusteltuja. Ennaltaehkäisyn vahvistaminen on sinänsä kannatettava tavoite, mutta se edellyttää alkuvaiheessa lisäresursseja, ja vaikutukset realisoituvat usein vasta pidemmällä aikavälillä.

Työllisyyspalvelut toteaa myös, että esityksessä ei ole nykyisellään riittävästi selkeitä kannusteita hyvinvointialueille palveluiden vaikuttavaan järjestämiseen ja tulosten saavuttamiseen. Kannustimien vahvistaminen olisi tärkeää uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Työllisyyspalvelut arvioi, että esityksen rakenteelliset tavoitteet ovat lähtökohtaisesti perusteltuja, mutta niiden konkretisoitumiseen käytännön tasolla liittyy epävarmuutta. Erityisesti palvelujen saatavuuden, varhaisen tuen toteutumisen sekä asiakasprosessien sujuvuuden osalta esitys jättää keskeisiä kysymyksiä avoimiksi.

Työllisyyspalvelut kiinnittää huomiota siihen, että esityksen painopiste näyttäytyy vahvasti kustannusten hillinnässä. Samalla palvelujen järjestämistä ohjaavaksi tekijäksi korostuvat hyvinvointialueiden käytettävissä olevat resurssit, eivätkä palvelut perustu asiakkaiden määritelyihin subjektiivisiin oikeuksiin. Tällainen lähtökohta siirtää palvelujen toteutumisen pitkälti hyvinvointialueiden harkintaan ja liittää ne alueellisiin palvelurakenteisiin ja resursointiin, mikä voi heikentää asiakkaiden yhdenvertaista asemaa.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Työllisyyspalvelut katsoo, että esityksessä esitetty erityistä tukea tarvitsevan määritelmä selkeyttää kohderyhmää ja on askel oikeaan suuntaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tunnistamisen ja oikea-aikaisen tuen vahvistamisen näkökulmasta. Myönteistä on myös, että sosiaalihuollon velvoitteita, kuten henkilökohtaisten tapaamisten riittävyyttä sekä ammatillisen harkinnan ja yksilöllisten tarpeiden huomioimista, on täsmennetty.

Määritelmä jää kuitenkin edelleen liian yleisluonteiseksi ohjatakseen riittävästi käytännön työtä tai varmistaakseen palvelutarpeeseen perustuvien ratkaisujen yhdenmukaisen toteutumisen ja varhaisen tuen riittävyuden. Lisäksi määritelmän suhde sosiaalityön tehtäväkokonaisuuteen sekä perus- ja erityispalveluiden rajautumiseen on osin epäselvä, ja käytetyt käsitteet sekä arviointikriteerit kaipaavat täsmenämistä suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn.

Työllisyyspalvelut katsoo, että määrittelyä on tarpeen tarkentaa jatkovalmistelussa sääntelyn selkeyden, ennakoitavuuden ja asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Työllisyyspalvelut pitää esitystä kannatettavana, koska se vahvistaa hyvinvoinnin edistämisen asemaa lakisääteisenä ja aktiivisena tehtävänä sekä korostaa ennaltaehkäisyä ja riskien varhaista tunnistamista. Painopisteen siirtyminen yksittäisten ongelmien hoitamisesta väestötason hyvinvoinnin edistämiseen tukee vaikuttavamman ja kestäväen palvelujärjestelmän rakentamista.

Työllisyyspalvelut toteaa kuitenkin, että sääntelyn muuttuminen aiempaa yleisluonteisemmaksi lisää joustavuutta, mutta sisältää samalla riskin velvoittavuuden heikkenemisestä. Rajallisten resurssien tilanteessa hyvinvoinnin edistäminen voi jäädä toissijaiseksi suhteessa muihin lakisääteisiin tehtäviin, mikä voi kaventaa toiminnan sisältöä ja heikentää tavoitteiden toteutumista. Tämän vuoksi on tärkeää varmistaa, että lainsäädäntö tukee hyvinvoinnin edistämisen jatkuvuutta ja eri väestöryhmien huomioimista käytännön toiminnassa. Erityisesti mielenterveys- ja päihdetyön ennaltaehkäisevän roolin tulee olla riittävän selkeästi turvattu.

Työllisyyspalvelut pitää lisäksi myönteisenä, että hyvinvoinnin edistäminen tunnistetaan poikkihallinnolliseksi tehtäväksi ja että hyvinvointialueen roolia neuvonnassa ja ohjauksessa, erityisesti riskiryhmiin kuuluvien henkilöiden osalta, selkeytetään.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Työllisyyspalvelut katsoo, että ehdotus työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta on tavoitteidensa osalta pääosin kannatettava ja sisältää useita myönteisiä lähtökohtia. Esitys on kokonaisuutena melko selkeä, mutta sen käytännön toteutukseen liittyy keskeisiä epäselvyyksiä, erityisesti asiakkaan toimeentulon, työttömyysturvan sekä eri palveluiden välisten suhteiden osalta.

Työllisyyspalvelut kiinnittää huomiota siihen, että palvelun vapaaehtoisuus, määrärahasidonnaisuus sekä epäselvä kytkeä etuuksiin voivat heikentää palvelun ennakoitavuutta ja yhdenmukaista toteutumista. Lisäksi palvelun asemoituminen suhteessa muihin palveluihin ja eri toimijoiden vastuunjakoon jää osin epäselväksi, mikä lisää riskiä päällekkäisistä ratkaisuista ja asiakkaan palvelupolun katkonaisuudesta. Samalla työllisyyspalveluiden näkemyksen mukaan palveluun osallistumisen ehdot, asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet sekä mahdolliset seuraamukset tulee määrittellä nykyistä selkeämmin.

Työllisyyspalvelut korostaa, että vaikuttava toteutus edellyttää selkeitä rakenteita monialaiselle yhteistyölle sekä palvelujen yhteensovittamiselle. Ilman tätä on olemassa riski, että monialaista tukea tarvitsevien asiakkaiden tarpeisiin ei vastata riittävällä tavalla.

Työllisyyspalvelut nostaa esiin myös kohderyhmään liittyvät haasteet erityisesti laajan ikärajan (15–75-vuotiaat) osalta. Alle 18-vuotiaat kuuluvat pääosin oppivelvollisuuden ja kuntien nuorisopalvelujen piiriin, mikä aiheuttaa päällekkäisyyksiä.

Kokonaisuutena työllisyyspalvelut katsoo, että esitys edellyttää jatkovalmistelussa täsmennyksiä erityisesti palvelun sisällön, kohdentumisen, rahoituksen, vastuunjaon sekä valtakunnallisesti yhdenmukaisen toimeenpanon osalta, jotta uudistuksen tavoitteet voivat toteutua käytännössä.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

ei kantaa

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Työllisyyspalvelut pitää kannatettavana, että palveluun pääsulle asetetaan määräajat, sillä ne tukevat asiakkaiden oikea-aikaista ohjautumista palveluihin. Määräaikaisten toteutumisen edellyttää kuitenkin riittäviä resursseja, mikä korostuu erityisesti haavoittuvissa asiakasryhmissä.

Työllisyyspalvelut korostaa, että asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen edellyttää käytännössä toimijarajat ylittävää yhteistyötä, jonka merkitystä tulisi vahvistaa myös lainsäädännössä.

Uudistuksen myötä työvoimaviranomaisen ja sosiaalihuollon välinen lailla säädelty yhteistyö vähenee, vaikka asiakastarpeet edellyttävät jatkossakin monialaista palvelukokonaisuutta.

Työllisyyspalvelut kiinnittää huomiota siihen, että kuntouttavan työtoiminnan tilalle esitetty, määrärahasidonnainen palvelu voi heikentää palvelujen saatavuutta ja laajuutta eri hyvinvointialueilla. Tämä lisää riskiä asiakkaiden yhdenvertaisuuden heikkenemisestä.

Työllisyyspalvelut katsoo, että sosiaalihuollon alkuvaiheen menettelyt ovat pääosin selkeästi kuvattuja, mutta niiden toimiva toteutus edellyttää, että vastuu sosiaalihuollon neuvonnasta, vireilletulosta, asiakkuuden käynnistämisestä ja tuen tarpeen arvioinnista on yksiselitteisesti hyvinvointialueella. Näihin tehtäviin ei tule muodostua kunnille tai työllisyysalueille järjestämis-, harkinta- tai päätöksentekovastuuta.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

ei kantaa

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Työllisyyspalvelut pitää kannatettavana tavoitetta vähentää kirjaamiseen käytettävää aikaa ja kohdentaa työpanosta enemmän asiakastyöhön. Työllisyyspalvelut korostaa kuitenkin, että kirjaamiskäytänteisiin liittyvät haasteet johtuvat ennen kaikkea tietojen kirjaamisesta useisiin eri järjestelmiin.

Työllisyyspalvelut huomauttaa, että kehittämisen painopisteen tulisi olla tietojärjestelmien yhteensopivuuden parantamisessa sekä tiedonsiirron sujuvoittamisessa eri järjestelmien välillä. Tavoitteena tulee olla, että samaa tietoa ei tarvitse kirjata useaan kertaan ja että asiakkaan asiointi on sujuvaa eri toimijoiden välillä.

Työllisyyspalvelut painottaa lisäksi, että monialaista palvelua tarvitsevan asiakkaan kohdalla ei tulisi laatia erillisiä palvelutarpeen arviointeja ja asiakassuunnitelmia eri palveluissa. Sen sijaan tavoitteena tulisi olla yhteinen monialainen palvelutarpeen arviointi sekä sen pohjalta laadittu yhteinen suunnitelma, joka mahdollistaa asiakkaan tarpeisiin vastaamisen eri toimijoiden yhteistyönä.

Kaupunki korostaa, että tiedon kirjaamisen ja hyödyntämisen tulee tukea monialaista työskentelyä eikä lisätä hallinnollista kuormitusta, jotta uudistuksen tavoitteet asiakastyön vahvistamisesta voivat toteutua käytännössä.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

ei kantaa

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

ei kantaa

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Työllisyyspalvelut katsoo, että lakiehdotuksessa ei ole riittävästi huomioitu työllisyysalueille aiheutuvia kustannusvaikutuksia. Muutoksen seurauksena arviolta noin 10 % nykyisistä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista siirtyy työllisyysalueiden palveluihin samalla, kun aktivointiyhteistyö lakkaa. Lisäksi on epäselvää, miten TEMin valmisteleva kolmannen sektorin avustus kohdentuu eri alueille, mikä lisää kokonaisuuteen liittyvää epävarmuutta.

Työllisyyspalvelut korostaa, että muutoksella on myös kerrannaisvaikutuksia. Työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden välinen lakisääteinen yhteistyö vähenee aktivointisuunnitelmatyön päättyessä, vaikka merkittävä osa asiakkaista tarvitsee jatkossakin monialaisia palveluja. Näiden asiakkaiden tarpeisiin ei voida vastata pelkästään työvoimaviranomaisen toimenpiteillä.

Nykytilanteessa kaikki asiakkaat ovat veloitettuja ilmoittautumaan työnhakijoiksi. Ne asiakkaat, jotka jäävät uuden palvelun ulkopuolelle esimerkiksi rahoituksen tai palvelun vapaaehtoisuuden vuoksi, ohjautuvat siten työllisyyspalvelujen vastuulle. Tämä lisää työvoimaviranomaisten työmäärää ja palvelukysyntää sekä kasvattaa riskiä siitä, että asiakkaiden palvelutarpeisiin ei pystytä vastaamaan riittäväällä tavalla.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

Korhonen Mirva
Jyväskylän kaupunki - työllisyysjohtaja Hanna Lähteelä